

แผนการใช้ที่ดินตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

สถานีพัฒนาที่ดินร้อยเอ็ด
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 4
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กันยายน 2567

คำนำ

การจัดทำแผนการใช้ที่ดินดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 72 (1) ที่ได้บัญญัติให้มีการวางแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยแผนการใช้ที่ดินตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้นำแนวคิดขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nation: FAO) และ โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme: UNEP) มาปรับใช้ ได้แก่ ความเหมาะสมทางกายภาพ ความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ การยอมรับจากสังคม การสร้างความยั่งยืนให้สิ่งแวดล้อม และเสนอทางเลือกการใช้ที่ดินร่วมกับวิธีการที่จำเป็นอื่น ๆ เช่น กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA) และการประเมินคุณภาพที่ดิน เป็นต้น

กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดินร่วมกับสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 4 และสถานีพัฒนาที่ดินร้อยเอ็ด ในการดำเนินงานวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลโดยพิจารณาจากภาพรวมของสภาพปัญหาในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่การวางแผนการใช้ที่ดินที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ในการระบุปัญหาความต้องการของเกษตรกร และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้ สถานีพัฒนาที่ดินร้อยเอ็ด ได้จัดทำแผนกิจกรรม / โครงการ เพื่อขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินให้เป็นรูปธรรมเพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการใช้ที่ดินอย่างถูกต้องเหมาะสม รักษาสภาพแวดล้อม และอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

สถานีพัฒนาที่ดินร้อยเอ็ด

กันยายน 2567

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญตาราง	ง
สารบัญรูป	จ
บทที่ 1 บทนำ	1-1
1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน	1-1
1.2 หลักการและเหตุผล	1-1
1.3 วัตถุประสงค์	1-1
1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน	1-1
1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน	1-2
1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล	1-3
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป	2-1
2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	2-1
2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง	2-2
2.3 สภาพภูมิประเทศ	2-2
2.4 สภาพภูมิอากาศ	2-2
2.5 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน	2-4
2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม	2-7
บทที่ 3 สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ	3-1
3.1 ทรัพยากรป่าไม้	3-1
3.2 ทรัพยากรน้ำ	3-1
3.3 ทรัพยากรดิน	3-2
บทที่ 4 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA)	4-1
4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)	4-1
4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน	4-4
บทที่ 5 การประเมินคุณภาพที่ดิน	5-1
5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ	5-1
5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล	5-3
5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน	5-3

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 6 แผนการใช้ที่ดิน	6-1
6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	6-1
6.2 แผนการใช้ที่ดิน	6-2
บทที่ 7 การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน	7-1
7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน	7-1
7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน	7-1
7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น	7-2
7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	7-2
เอกสารอ้างอิง	8-1

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2-1	สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศอำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด	2-3
2-2	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด	2-5
2-3	จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ปี 2566	2-8
2-4	จำนวนและสัดส่วนครัวเรือน ตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ปี 2566	2-8
3-1	สมบัติที่ดิน ตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด	3-4
5-1	ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	5-2
5-2	ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด	5-3
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด	6-6
7-1	กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน	7-5
7-2	กิจกรรมที่จะดำเนินการของหน่วยงานอื่น	7-10
7-3	เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ โครงการนำร่อง ตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด แผน 5 ปี (พ.ศ. 2568-2572)	7-13

สารบัญญรูป

รูปที่		หน้า
1-1	กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	1-4
2-1	ที่ตั้งและอาณาเขต ตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด	2-1
2-2	สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด	2-4
2-3	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด	2-7
2-4	สัดส่วนครัวเรือนเกษตร ตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด	2-9
2-5	รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ปี 2566	2-10
3-1	ทรัพยากรดิน ตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด	3-5
4-1	การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของ ตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด	4-3
4-2	ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด	4-4
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด	6-8
7-1	การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด	7-5

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 72 รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน ดังต่อไปนี้

(1) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศ ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของที่ดิน ตามหลักการอย่างยั่งยืน...

1.2 หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันกรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการวางแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศเรียบร้อยแล้ว ซึ่งเป็นการวางกรอบเชิงนโยบายมุ่งเน้นการพัฒนาด้านการเกษตรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนและในขณะเดียวกันต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการรักษาคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม แต่ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและรักษาฐานการผลิตด้านทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนตลอดห่วงโซ่อุปทาน แผนการใช้ที่ดินระดับตำบลจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานดังกล่าว

ทั้งนี้กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการราชการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี (พ.ศ.2566-2570) เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ “เป็นองค์กรอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของประเด็นในการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดิน ด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดดินที่มีมูลค่าสูงไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด ซึ่งบริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ร้อยละของแผน การใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั้งประเทศ ภายใน ปี 2570 (ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อรักษาเสถียรภาพของทรัพยากรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนภายใต้การพัฒนาด้านต่าง ๆ ของตำบล

1.3.2 เพื่อให้การใช้ที่ดินมีผลตอบแทนสูงสุดต่อหน่วยเนื้อที่อย่างยั่งยืน

1.3.3 เพื่อให้เกิดการกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้น และอยู่บนหลักการของโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio – Circular – Green Economy: BCG Model)

1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน

1.4.1 ระยะเวลา 1 ตุลาคม 2566–30 กันยายน 2567

1.4.2 สถานที่ ตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.5.1 รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและพหุภูมิ ประกอบด้วย

- 1) ด้านกายภาพ ได้แก่ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ภูมิอากาศ สภาพการใช้ที่ดิน เขตป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี
- 2) ด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น การถือครองที่ดิน ลักษณะทางเศรษฐกิจของตำบล จำนวนประชากร เป็นต้น
- 3) ด้านนโยบายและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ยุทธศาสตร์ภาค แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล

1.5.2 จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ประเด็นปัญหา ความต้องการด้านต่าง ๆ ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเกษตรกรในตำบล

1.5.3 ประเมินคุณภาพของที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกที่มีมูลค่าของตำบล

1.5.4 สังเคราะห์ข้อมูลจากข้อ 1.5.1 ถึง 1.5.3 เพื่อใช้ประกอบการวางแผนการใช้ที่ดิน

1.5.5 กำหนด (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

1.5.6 รับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อ (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้น

1.5.7 ปรับปรุง (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินฉบับสมบูรณ์

1.5.8 นำแผนการใช้ที่ดินเข้าสู่คณะทำงานวิชาการของเขตฯ เพื่อตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของเนื้อหาและองค์ประกอบ

1.5.9 เผยแพร่แผนการใช้ที่ดินเพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนการดำเนินงาน ประกอบด้วย

1) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น นำแผนการใช้ที่ดินที่จัดทำขึ้นไปประกอบการจัดทำแผนการพัฒนาของตำบล เพื่อนำไปสู่การของบประมาณที่มีความสอดคล้องกับศักยภาพด้านการผลิตและสภาพของทรัพยากรของตำบล

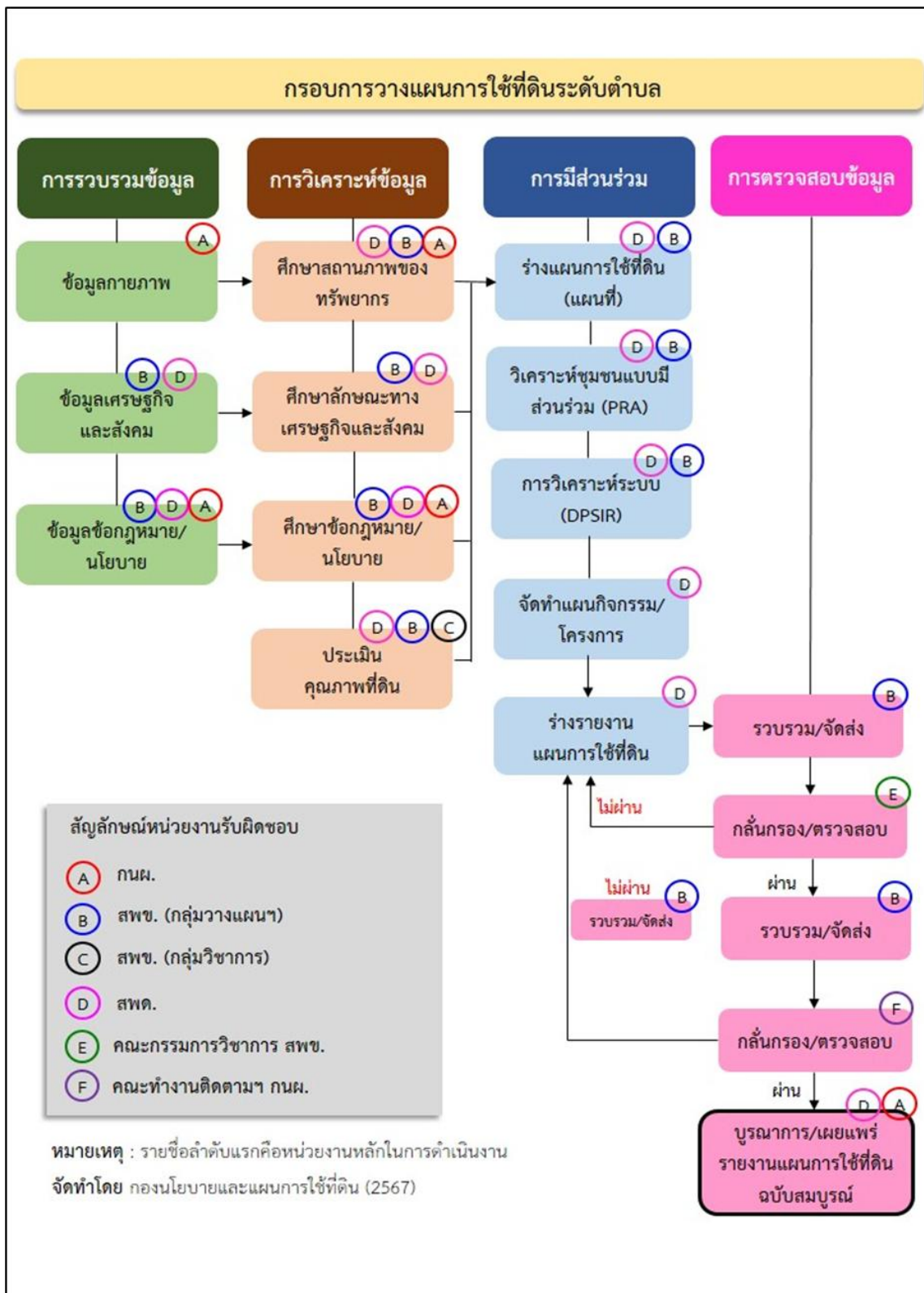
2) กรมพัฒนาที่ดิน โดยสถานีพัฒนาที่ดิน กำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขตและสามารถใช้ประกอบการของบประมาณในพื้นที่อย่างมีหลักการและเป็นที่ยอมรับ

3) หน่วยงานราชการอื่น ๆ สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขต

จากขั้นตอนที่กล่าวข้างต้น สามารถจัดทำรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลแสดงดังรูปที่ 1-1

1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล

“พรสวรรค์ถิ่นน่าอยู่ ควบคู่คุณธรรม น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” (เทศบาลตำบลพรสวรรค์, 2567)

รูปที่ 1-1 กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอเสลภูมิ มีพื้นที่ประมาณ 34.36 ตารางกิโลเมตร หรือ 21,472 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ (รูปที่ 2-1)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลหนองขุ่นใหญ่ อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลท่าสีดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลพรสวรรค์ อำเภอโพนทอง ตำบลศรีวิชัย อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

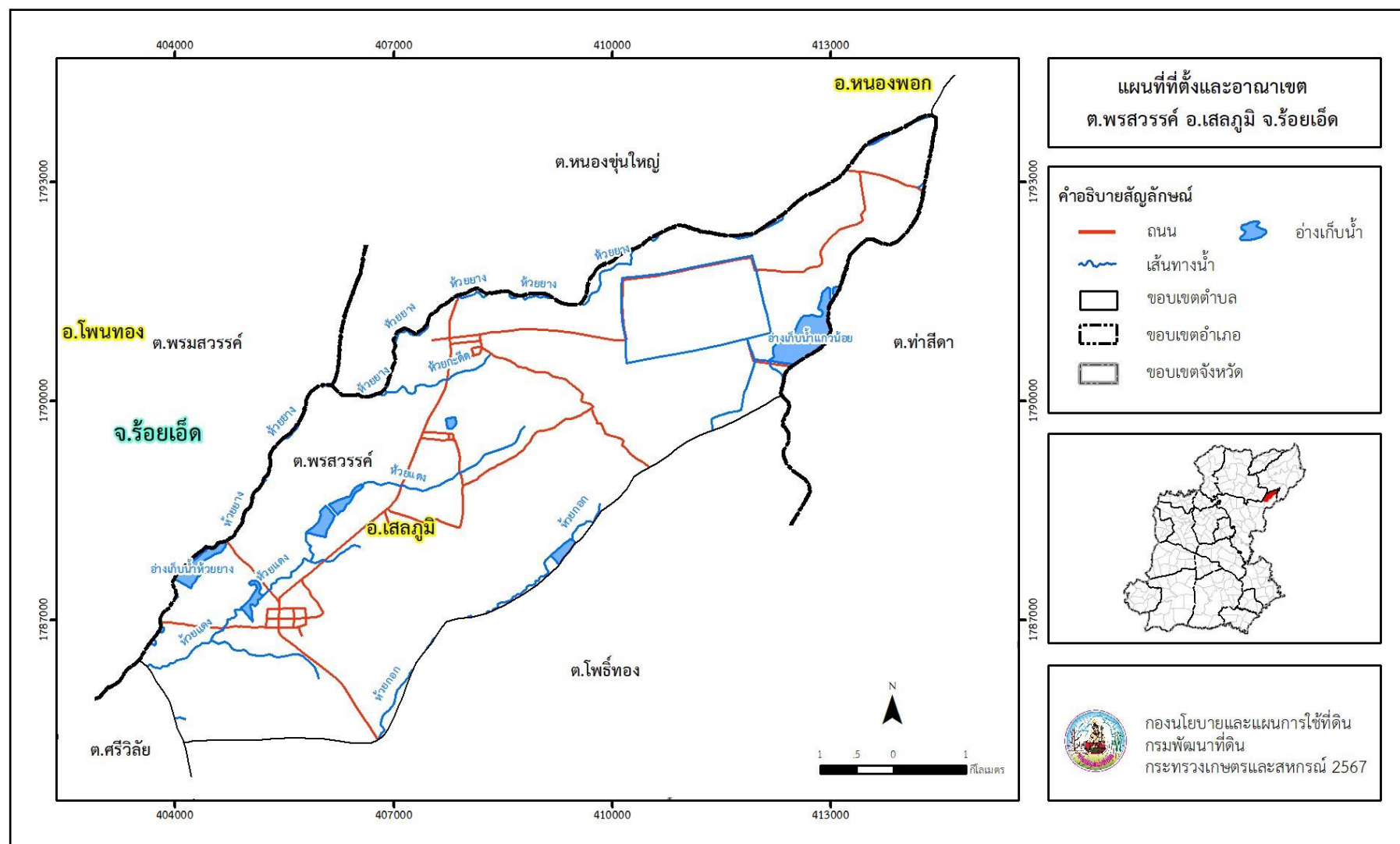
2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง

ตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด แบ่งส่วนการปกครองออกเป็น 9 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านสะอาดนาดี	หมู่ที่ 6 บ้านนาแพง
หมู่ที่ 2 บ้านสะอาดนาดี	หมู่ที่ 7 บ้านพรประเสริฐ
หมู่ที่ 3 บ้านสะอาดนาดี	หมู่ที่ 8 บ้านนางาม
หมู่ที่ 4 บ้านสุวรรณคำ	หมู่ที่ 9 บ้านนางคำ
หมู่ที่ 5 บ้านพรสวรรค์	

2.3 สภาพภูมิประเทศ

ตำบลพรสวรรค์ มีลักษณะพื้นที่ทั่วไปส่วนใหญ่เป็นที่ดอน มีสภาพพื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ และลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย มีคลองธรรมชาติ คลองขุด คลองชลประทานไหลผ่านที่สำคัญ เช่น ห้วยกอก ห้วยกะตีดห้วยแกวน้อย ห้วยแดง ห้วยยาง กระจายอยู่ตามหมู่บ้านต่าง ๆ

รูปที่ 2-1 ขอบเขตการปกครองตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

2.4 สภาพภูมิอากาศ

จากการศึกษาสถิติภูมิอากาศคาบ 30 ปี (พ.ศ.2537-2566) พบว่า ตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 อุณหภูมิ

มีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยทั้งปี 27.3 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 35.9 องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายน และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 17.8 องศาเซลเซียส ในเดือนมกราคม

2.4.2 ปริมาณน้ำฝน

มีปริมาณน้ำฝนรวมทั้งปี 1,391.2 มิลลิเมตร มีฝนตกประมาณ 111 วัน เดือนที่มีฝนตกมากที่สุด ในเดือนกันยายน มีปริมาณฝน 263.2 มิลลิเมตร และมีฝนตกประมาณ 18 วัน

2.4.3 สมดุลน้ำเพื่อการเกษตร

จากข้อมูลสถิติภูมิอากาศในคาบ 30 ปี (พ.ศ.2537-2566) ณ สถานีตรวจอากาศ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้นำมาวิเคราะห์สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หาช่วงฤดูการเพาะปลูกพืช ตลอดจนช่วงระยะเวลาที่พืชเสี่ยงต่อการขาดน้ำ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ คือ ปริมาณน้ำฝน และศักยภาพการคายระเหยน้ำอ้างอิง (ET_o) ซึ่งคำนวณด้วยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0 โดยใช้สมการ Penman-Monteith สามารถสรุปสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตรในเขตอาศัยน้ำฝนได้ดังนี้

ช่วงที่เหมาะสมต่อการปลูกพืช เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช เป็นช่วงที่ดินมีความชุ่มชื้นพอเหมาะต่อการเพาะปลูกพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ต้นเดือนเมษายนถึงปลายเดือนตุลาคม

ช่วงที่มีน้ำมากเกินพอ เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่าการระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ต้นเดือนพฤษภาคมถึงต้นเดือนตุลาคม

ช่วงขาดน้ำ เป็นช่วงฤดูแล้งที่ค่าปริมาณน้ำฝนน้อยกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งพืชอาจเสียหายจากการขาดแคลนน้ำได้ ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ต้นเดือนพฤศจิกายนถึงต้นเดือนเมษายน (ตารางที่ 2-1 และรูปที่ 2-2)

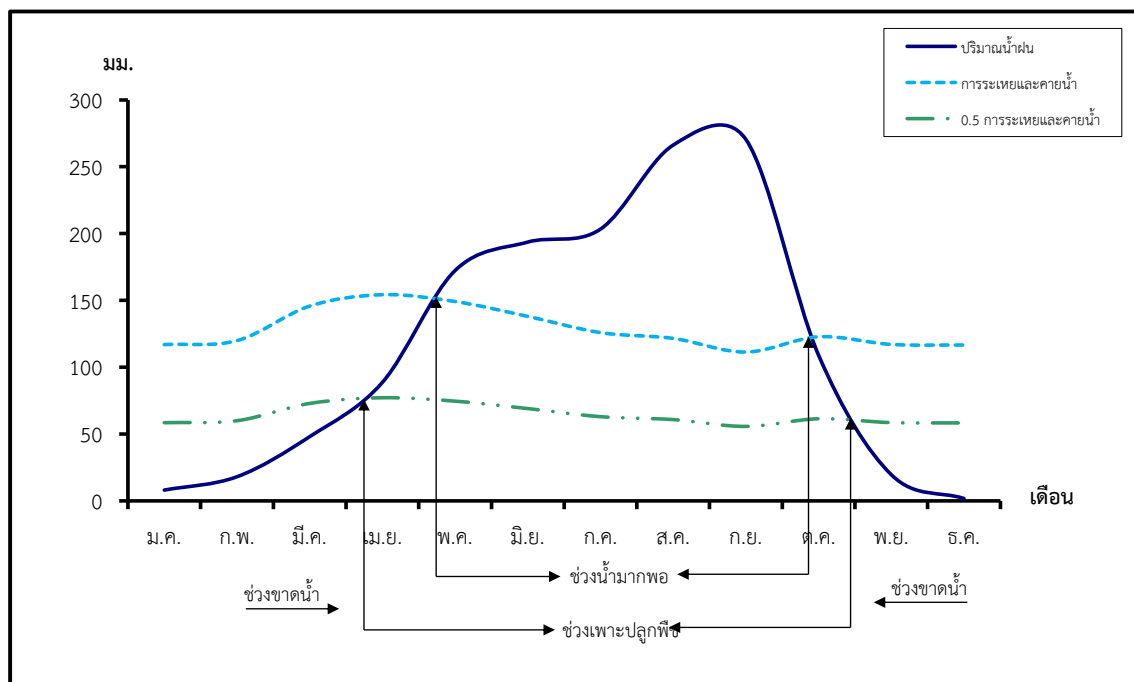
ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศเกษตรจังหวัดร้อยเอ็ด/1

เดือน	อุณหภูมิ (°ซ)			ความชื้นสัมพัทธ์ (%)	ปริมาณน้ำฝน (มม.)	จำนวนวันที่ฝนตก (วัน)	ศักยภาพการคายระเหยน้ำ ² (มม.)	ปริมาณฝนใช้การ ² (มม.)
	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย					
ม.ค.	17.8	30.6	23.7	65.0	7.5	1.7	107.3	7.4
ก.พ.	19.9	32.7	25.8	63.0	13.4	2.7	112.6	13.1
มี.ค.	23.1	34.9	28.5	62.0	48.1	5.1	142.0	44.4
เม.ย.	25.0	35.9	29.9	65.0	81.0	7.2	151.5	70.5
พ.ค.	25.5	34.7	29.4	74.0	180.3	14.1	145.1	128.3
มิ.ย.	25.6	33.8	29.2	76.0	194.1	14.9	133.5	133.8
ก.ค.	25.3	32.7	28.5	78.0	225.7	17.4	126.2	144.2
ส.ค.	25.2	32.2	28.2	80.0	257.5	18.0	120.9	150.8
ก.ย.	24.8	31.7	27.7	83.0	263.2	18.1	111.0	151.3
ต.ค.	23.3	31.7	27.1	77.0	99.5	8.9	123.7	83.7
พ.ย.	21.0	31.5	25.8	70.0	18.6	2.9	112.5	18.0
ธ.ค.	18.3	30.0	23.7	66.0	2.3	0.9	107.0	2.3
เฉลี่ย	22.9	32.7	27.3	71.6	-	-	-	-
รวม	-	-	-	-	1,391.2	111.9	1,493.3	947.8

หมายเหตุ: ¹ เป็นสถานีตรวจอากาศที่ใกล้พื้นที่ต่ำบลมากที่สุด

² จากการคำนวณโดยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0

ที่มา: กรมอุตุนิยมวิทยา (2567)

รูปที่ 2-2 สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดร้อยเอ็ด

2.5 สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบัน

สภาพการใช้ที่ดินตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งสำรวจโดยกลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2567) ประกอบด้วยประเภทการใช้ที่ดินต่าง ๆ ดังนี้

2.5.1. พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 981 ไร่ หรือร้อยละ 4.57 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ หมู่บ้านบนพื้นราบ สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ และถนน เป็นต้น

2.5.2. พื้นที่เกษตรกรรม มีเนื้อที่ 19,281 ไร่ หรือร้อยละ 89.81 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วยการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) พื้นที่เกษตรผสมผสาน มีเนื้อที่ 43 ไร่ ร้อยละ 0.20 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม

2) พื้นที่นา มีเนื้อที่ 7,620 ไร่ หรือร้อยละ 35.49 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ นาข้าว และ นาไร่

3) พืชไร่ มีเนื้อที่ 10,187 ไร่ หรือร้อยละ 47.45 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ อ้อยมันสำปะหลัง และ ไร่ร้าง

4) ไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ 1,407 ไร่ หรือร้อยละ 6.56 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และยูคาลิปตัส

5) ไม้ผล มีเนื้อที่ 2 ไร่ หรือร้อยละ 0.01 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ มะละกอ

6) พืชไร่เลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ มีเนื้อที่ 6 ไร่ หรือร้อยละ 0.03 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ พืชไร่เลี้ยงสัตว์

7) สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ 16 ไร่ หรือร้อยละ 0.07 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ สถานที่เพาะเลี้ยงปลา

2.5.3. พื้นที่ป่าไม้ มีเนื้อที่ 288 ไร่ หรือร้อยละ 1.34 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ ป่าผลัดใบ รือสภาพพื้นที่

2.5.4. พื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 767 ไร่ หรือร้อยละ 3.56 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ อ่างเก็บน้ำ คลองชลประทาน แม่น้ำ ลำห้วย และ ลำคลอง เป็นต้น

2.5.5. พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ 155 ไร่ หรือร้อยละ 0.72 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ พืชไร่สลับไม้ พุ่ม/ไม้ละเมาะ

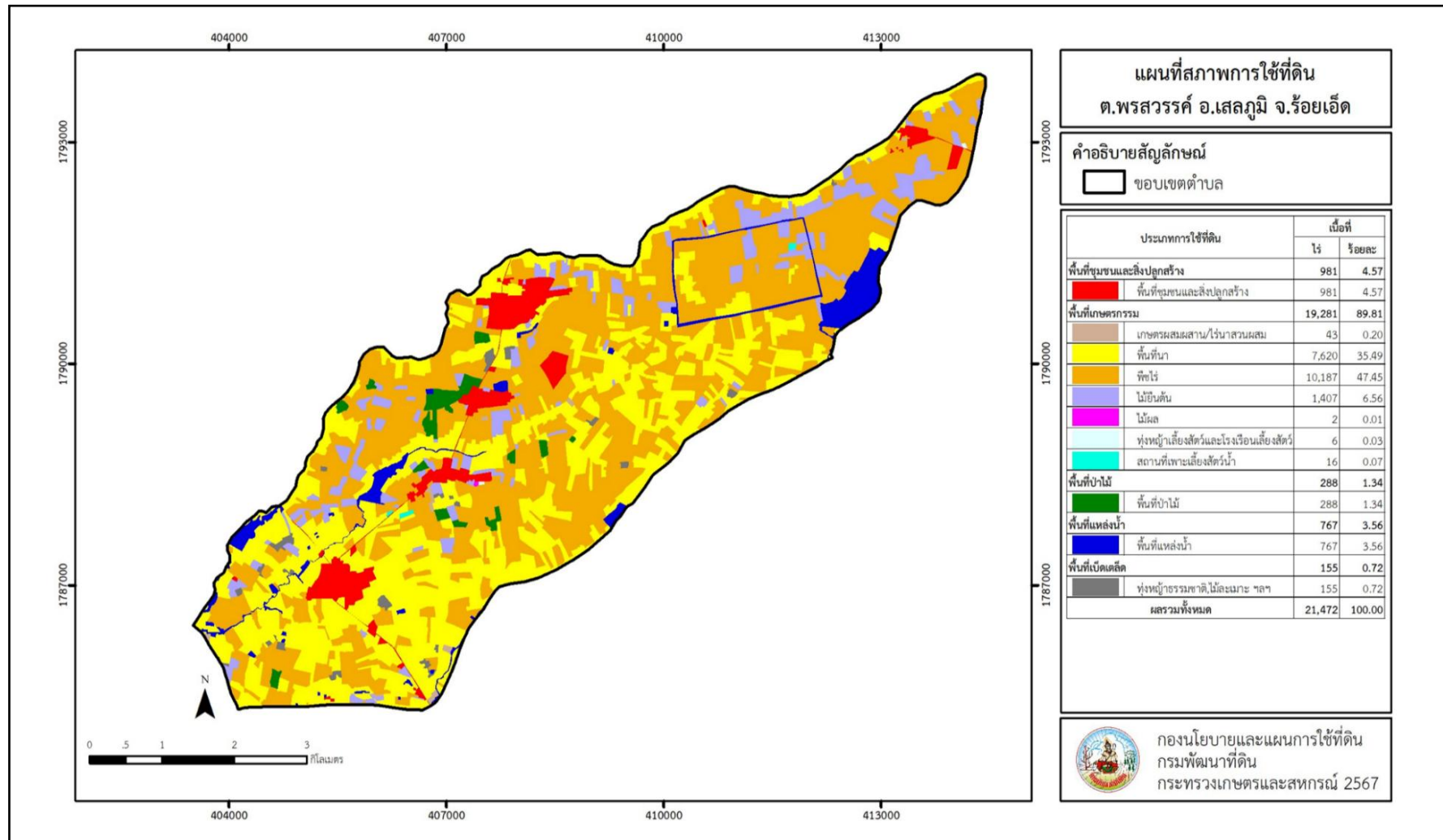

ตาราง 2-2 สภาพการใช้ที่ดินตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

หน่วยแผนที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
U	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	981	4.57
U201	หมู่บ้านบนพื้นที่ราบ	685	3.19
U301	สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ	229	1.07
U405	ถนน	48	0.22
U502	โรงงานอุตสาหกรรม	4	0.02
U503	ลานตาก และ แหล่งรับซื้อผลผลิตทางการเกษตร	15	0.07
A	พื้นที่เกษตรกรรม	19,281	89.81
A001	เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม	43	0.20
A100	นาไร่	15	0.07
A101	นาข้าว	7,605	35.42
A200	ไร่ไร่	4	0.02
A203	อ้อย	10,108	47.08
A204	มันสำปะหลัง	75	0.35
A302	ยางพารา	1,153	5.37
A303	ปาล์มน้ำมัน	130	0.61
A304	ยูคาลิปตัส	124	0.58
A415	มะละกอ	2	0.01
A701	ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	6	0.03
A902	สถานที่เพาะเลี้ยงปลา	16	0.07
F	พื้นที่ป่าไม้	288	1.34
F200	ป่าผลัดใบหรือสภาพฟื้นฟู	288	1.34
M	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	155	0.72
M102	ทุ่งหญ้า สลับไม้พุ่ม และไม้ละเมาะ	155	0.72
W	พื้นที่แหล่งน้ำ	767	3.56
W101	แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง	97	0.45
W102	หนอง บึง ทะเลสาบ	16	0.07
W201	อ่างเก็บน้ำ	479	2.23
W202	บ่อน้ำในไร่นา	71	0.33
W203	พื้นที่ชลประทาน	104	0.48
ผลรวมทั้งหมด		21,472	100.00

ที่มา: กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2567)

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

รูปที่ 2-3 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลพรสวรรค์ อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

2.6.1 ประชากร

จากหลักฐานทะเบียนราษฎรของกรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย ปี 2566 พบว่าประชากรที่อาศัยในพื้นที่ตำบลพรสวรรค์ มีประชากรรวม 4,410 คน แยกเป็นชาย 2,199 คน เป็นหญิง 2,211 คน ความหนาแน่นเฉลี่ย 128 คนต่อตารางกิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,307 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 799 ครัวเรือน หรือร้อยละ 61.13 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด และเป็นครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 508 ครัวเรือน หรือร้อยละ 38.87 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ดังรายละเอียดที่แสดงในตารางที่ 2-3 และตารางที่ 2-4

ตารางที่ 2-3 จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ปี 2567

ตำบล/หมู่บ้าน	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวนประชากร (คน)		
		ชาย	หญิง	รวม
ตำบลพรสวรรค์	1,307	2,199	2,211	4,410
หมู่ที่ 1 สะอาดนาดี	209	362	360	722
หมู่ที่ 2 สะอาดนาดี	148	254	292	546
หมู่ที่ 3 สะอาดนาดี	116	226	207	433
หมู่ที่ 4 สุวรรณคำ	130	231	225	456
หมู่ที่ 5 พรสวรรค์	119	207	213	420
หมู่ที่ 6 นาแพง	150	209	198	407
หมู่ที่ 7 พรประเสริฐ	204	337	342	679
หมู่ที่ 8 นางาม	173	286	308	594
หมู่ที่ 9 นางคำ	58	87	66	153

ที่มา: กรมการปกครอง (2567)

ตารางที่ 2-4 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตร ตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ปี 2566

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด ¹⁾	1,307	100.00
- จำนวนครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร ²⁾	799	61.63
- จำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ และจำนวนครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนฯ	508	38.87

ที่มา : 1) กรมการปกครอง (2567)

2) กรมส่งเสริมการเกษตร (2567)

2.6.2 การถือครองที่ดิน

ตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีเนื้อที่รวมทั้งหมด 21,472 ไร่ มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,307 ครัวเรือน (ตารางที่ 2-4) จากการวิเคราะห์พบการถือครองที่ดินเฉลี่ยครัวเรือนละ 16.43 ไร่ จากข้อมูลสภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบันของตำบลมีเนื้อที่เกษตรกรรม 19,281 ไร่ หรือร้อยละ 89.81 ของเนื้อที่ตำบล และเมื่อนำมาประเมินพบการถือครองที่ดินทางการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 24.13 ไร่ (เนื้อที่ของตำบลรวมต่อจำนวนครัวเรือนทั้งหมด)

2.6.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพในตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ปลูกพืชไร่ และทำนา โดยจำนวนครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 799 ครัวเรือน (ตารางที่ 2-4) มีการใช้ที่ดินสำหรับปลูกอ้อยมากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาได้แก่ ข้าว เกษตรกรยังมีการเลี้ยงสัตว์เพื่อจำหน่าย และบริโภคในครัวเรือน

2.6.4 ด้านรายได้-รายจ่าย

จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของกรมพัฒนาชุมชนปี 2566 พบว่ารายได้ครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 217,013.96 บาท รายได้บุคคลเฉลี่ยปีละ 63,077.17 บาท รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 140,184.29 บาท รายจ่ายบุคคลเฉลี่ยปีละ 40,745.90 บาท เมื่อพิจารณาจะเห็นว่ารายได้ครัวเรือนมีปริมาณมากกว่ารายจ่ายครัวเรือน ปีละ 76,829.67 บาท และรายได้บุคคลมากกว่ารายจ่ายบุคคลปีละ 22,331.27 บาท ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-5

ตารางที่ 2-5 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ปี 2566

ตำบล/หมู่บ้าน	แหล่งรายได้ของครัวเรือน (บาท/ปี)				รายได้เฉลี่ย (บาท/ปี)		รายจ่ายเฉลี่ย (บาท/ปี)	
	อาชีพหลัก	อาชีพรอง	รายได้อื่น	ทำ-หาเอง	ครัวเรือน	บุคคล	ครัวเรือน	บุคคล
ตำบลสวนจิก	109,195.59	55,693.75	27,908.92	24,215.70	217,013.96	63,077.17	140,184.29	40,745.90
หมู่ที่ 1 สะอาดนาดี	14,4676.67	80,965.33	20,479.33	17,474.45	272,312.67	75,502.59	226,303.33	62,745.84
หมู่ที่ 2 สะอาดนาดี	93,500.00	73,078.95	47,732.46	46,148.15	254,508.77	73,453.16	126,701.75	36,567.09
หมู่ที่ 3 สะอาดนาดี	129,213.48	47,741.57	23,342.70	5,053.85	223,005.62	55,908.45	191,496.63	48,009.01
หมู่ที่ 4 สุวรรณคำ	73,538.46	45,192.31	33,298.08	26,904.49	180,307.69	60,490.32	103,240.38	34,635.48
หมู่ที่ 5 พรสวรรค์	126,155.34	44,854.37	28,762.14	62,222.22	218,325.24	69,405.86	152,490.29	48,476.85
หมู่ที่ 6 นาแพง	122,584.27	68,370.79	25,876.40	33,668.64	241,301.12	66,695.03	192,376.40	53,172.36
หมู่ที่ 7 พรประเสริฐ	98,297.30	48,114.93	24,146.64	42,005.71	186,251.44	52,806.92	108,685.81	30,815.13
หมู่ที่ 8 นางาม	68,179.17	33,506.72	23,195.45	36,733.05	147,855.88	44,522.89	53,457.43	16,097.29
หมู่ที่ 9 นางคำ	168,837.21	58,255.81	27,488.37	35,178.57	269,069.77	84,452.55	99,837.23	31,335.77

ที่มา : กรมการพัฒนาชุมชน (2567)

บทที่ 3

สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ

การศึกษาสถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรดิน ซึ่งเป็นทรัพยากรกายภาพที่สำคัญต่อการทำการเกษตร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทราบว่าทรัพยากรธรรมชาติแต่ละชนิดปัจจุบันมีสถานะอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนการใช้ที่ดินซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม รวมถึงมาตรการต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ทรัพยากรป่าไม้

3.1.1 ป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

1) ป่าอนุรักษ์ ไม่พบพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (เขตอุทยานแห่งชาติ, เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า, เขตวนอุทยาน, และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า) ในพื้นที่

2) ป่าสงวนแห่งชาติ ได้มีการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 มีนาคม 2535 และ 17 มีนาคม 2535 แบ่งออกเป็น 3 เขต ประกอบด้วย เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) และเขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบพื้นที่ป่าจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรีในพื้นที่ ได้แก่

(1) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) เนื้อที่ 8,603 ไร่

(2) เขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) เนื้อที่ 8,917 ไร่

3.1.2 ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบชั้นคุณภาพลุ่มน้ำในพื้นที่ ได้แก่

1) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 5A เนื้อที่ 5,271 ไร่

2) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 5B เนื้อที่ 16,201 ไร่

ทั้งนี้ เนื้อที่ดังกล่าวข้างต้นคำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เป็นเนื้อที่เบื้องต้นเท่านั้น ไม่สามารถใช้อ้างอิงได้ทางกฎหมาย

3.2 ทรัพยากรน้ำ

3.2.1 ปริมาณน้ำฝน พบว่า ในพื้นที่ตำบลพรสวรรค์ มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในคาบ 30 ปี (พ.ศ.2537-2566) มีปริมาณน้ำฝนรวม 1,391.2 มิลลิเมตรต่อปี

3.2.2 น้ำผิวดิน หมายถึง แม่น้ำลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ และแหล่งน้ำสาธารณะอื่นๆ ที่อยู่ในผืนแผ่นดิน ในพื้นที่ตำบลพรสวรรค์ มีรายละเอียดของแหล่งน้ำผิวดินดังนี้

1) แหล่งน้ำผิวดินธรรมชาติ ได้แก่ ห้วยกอก ห้วยกะดิด ห้วยแกwn้อย ห้วยแดง และห้วยยาง

2) แหล่งน้ำผิวดินที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ อ่างเก็บน้ำแกwn้อย และอ่างเก็บน้ำห้วยยาง

3.2.3 น้ำบาดาล จากฐานข้อมูลของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล (2566) พบว่า ตำบลพรสวรรค์ มีจำนวนบ่อบาดาลราชการจำนวน 7 บ่อ และจำนวนบ่อบาดาลเอกชนจำนวน 1 บ่อ

3.3 ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินในพื้นที่ตำบลพรสวรรค์ อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบหน่วยแผนที่ดินทั้งหมด 4 หน่วย แผนที่ดิน ดังนี้

3.3.1 ดินในพื้นที่ลุ่ม มี 1 หน่วยแผนที่ดิน คือ หน่วยแผนที่ดิน Lah-sIA ชุดดินละหานทราย มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 469 ไร่ หรือร้อยละ 2.18 ของเนื้อที่ตำบล

3.3.2 ดินในพื้นที่ดอน มี 3 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

1) หน่วยแผนที่ดิน Ptc-sIB ชุดดินปักธงชัย มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 2,181 ไร่ หรือร้อยละ 10.16 ของเนื้อที่ตำบล

2) หน่วยแผนที่ดิน Ptc-mw-sIB ดินปักธงชัยที่มีการระบายน้ำดีปานกลาง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 15,928 ไร่ หรือร้อยละ 74.18 ของเนื้อที่ตำบล

3) หน่วยแผนที่ดิน Ptc-gm-sIA/b ดินปักธงชัยที่มีจุดประสีเทา มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ และมีคันนา มีเนื้อที่ 2,894 ไร่ หรือร้อยละ 13.48 ของเนื้อที่ตำบล

ไม่พบปัญหาทรัพยากรดินทางการเกษตรตามสภาพธรรมชาติในพื้นที่ รายละเอียดของสมบัติดิน ตำบลพรสวรรค์ อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ดังแสดงในตารางที่ 3-1 และแผนที่แสดงในลักษณะของชุดดิน (ดังแสดงในรูปที่ 3-1)

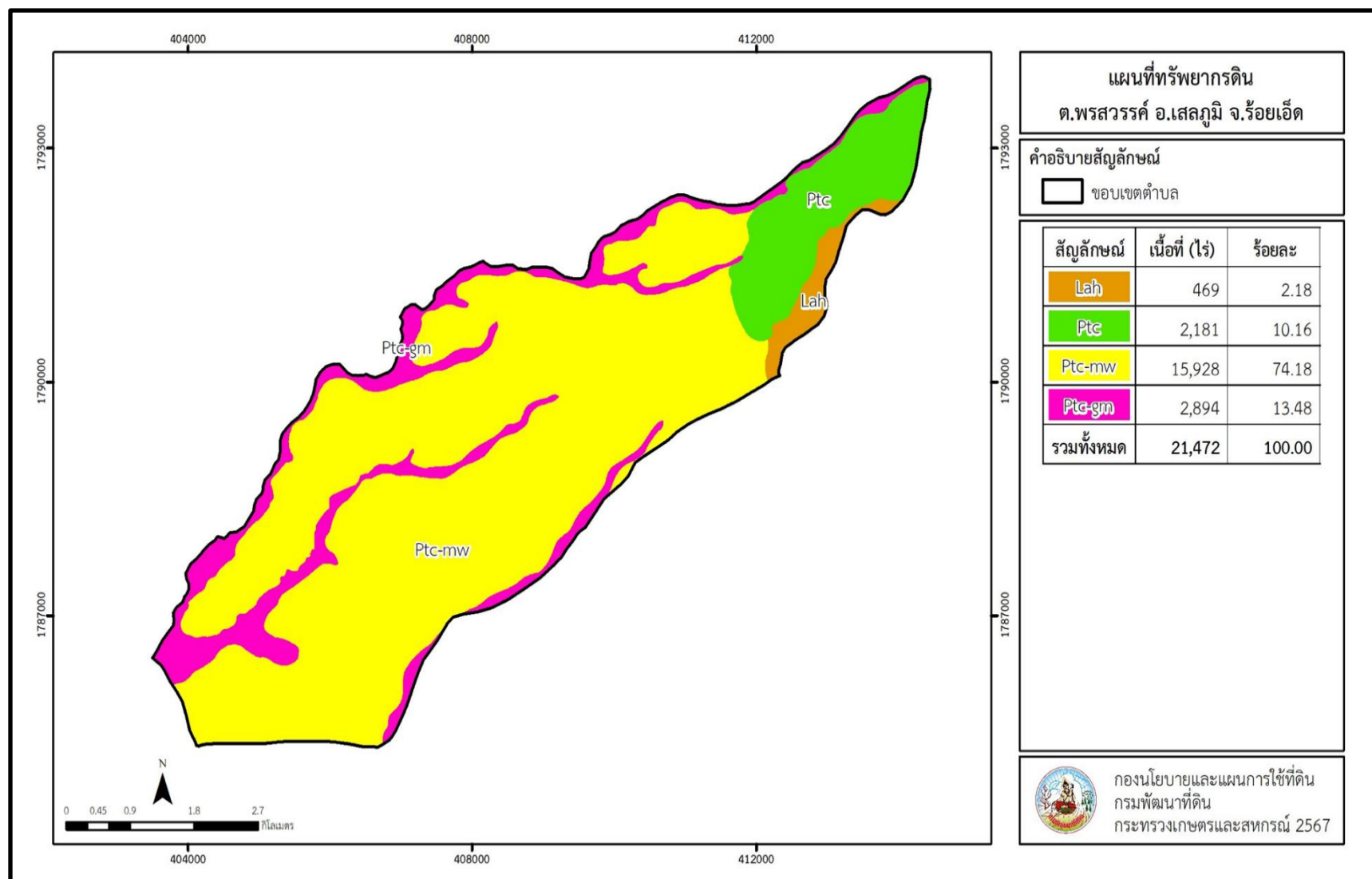

ตารางที่ 3-1 สมบัติดิน ตำบลพรสวรรค์ อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

หน่วยแผนที่ดิน	ความลาด ชัน (%)	ความ ลึก (ซม.)	การระบายน้ำ	ความอุดม สมบูรณ์ ของดิน	ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน (cmol/kg)	ความอิ่มตัว เบส (%)	ปฏิกิริยาดิน		ค่าการ นำ ไฟฟ้า (dS/m)	ความลึก ของชั้น จาโรไซด์ (ซม.)	เนื้อที่	
							ดินบน	ดินล่าง			ไร่	ร้อยละ
Lah-slA	0-2	>150	ดีปานกลางถึง ค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	35-75	5.5-6.0	6.0-7.0	<2	-	31	0.16
Ptc-gm-slA/b	0-2	>150	ดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	35-75	5.5-6.0	6.0-7.0	<2	-	821	4.20
Ptc-mw-slB	2-5	>150	ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	35-75	5.5-6.0	6.0-7.0	<2	-	14,521	74.33
Ptc-slB	2-5	>150	ดี	ต่ำ	<10	35-75	5.5-6.0	6.0-7.0	<2	-	1,824	9.34
รวมทั้งหมด											19,536	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

ที่มา: กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน กรมพัฒนาที่ดิน (2566)

รูปที่ 3-1 แผนที่ทรัพยากรดิน ตำบลพรสวรรค์ อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

บทที่ 4

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA)

4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)

การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน(PRA)เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2567 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

4.1.1 ปัญหาหลักของตำบลพรสวรรค์ คือ

- 1) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์
- 2) การชะล้างพังทลายของดิน
- 3) พื้นที่แล้งซ้ำซาก
- 4) ดินตื้น

4.1.2 ความต้องการของชุมชน เกษตรกร และตำบลพรสวรรค์ มีความต้องการ 3 ประการ คือ

- 1) แก้ปัญหาดินเสื่อมโทรมและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน
- 2) แก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ
- 3) ปรับรูปที่ดิน และเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตให้เหมาะสมกับที่ดิน

ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับปัญหาด้านกายภาพ โดยระบบ DPSIR มีรายละเอียดดังนี้

1) แรงขับเคลื่อน (Driver) มี 5 ประการ คือ

- 1.1) การใช้ที่ดินผิดประเภท ดินเสื่อมโทรม
- 1.2) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- 1.3) ขาดแคลนแรงงานในภาคการเกษตร
- 1.4) ขาดแคลนแหล่งเงินทุน สินเชื่อ การกักตุนดอกเบี้ยต่ำ
- 1.5) ไร่กรรมสิทธิ์ที่ดิน

2) แรงกดดัน (Pressure) ที่เกิดจากปัจจัยขับเคลื่อน มี 3 ประการ คือ

- 2.1) การจัดการที่ดินไม่เหมาะสมตามบริบทท้องถิ่น ขาดการปรับปรุงบำรุงดิน
- 2.2) สภาวะหนี้สินจากกิจกรรมทางการเกษตร
- 2.3) ขาดแหล่งน้ำต้นทุน และการบริหารจัดการที่เหมาะสม

3) สภาวะ (State) ที่เกิดแรงกดดัน มี 5 ประการ คือ

- 3.1) ความเสื่อมโทรมของดินทางกายภาพ/เคมี/ชีวภาพ
- 3.2) ต้นทุนการผลิตสูงสวนทางกับราคาขายผลผลิต
- 3.3) ขาดแคลนทรัพยากรน้ำสำหรับรับมือปัญหาแล้งซ้ำซาก
- 3.4) การรุกรานพื้นที่แนวเขตป่าไม้
- 3.5) ราษฎรเรียกร้องกรรมสิทธิ์ที่ดิน

4) ผลกระทบ (Impact) ที่ปรากฏในพื้นที่ มี 4 ประการ คือ

- 4.1) รายได้ในครัวเรือนน้อย ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตโดยรวม
- 4.2) ผลผลิตพืชต่ำ ลงทุนสูง เสี่ยงขาดทุนซ้ำซากจนเกิดสภาวะหนี้สินครัวเรือน
- 4.3) ความหลากหลายของทรัพยากรท้องถิ่นลดลง
- 4.4) แหล่งน้ำทางการเกษตร มีไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำของราษฎร บางแห่ง
ดินเค็มทำให้ศักยภาพในการผลิตสินค้าการเกษตรระดับชุมชนลดลง

5) การตอบสนอง (Response) ของรัฐในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต มีดังนี้

อดีต-ปัจจุบัน

พื้นที่ลาดชัน

- 5.1) คุ้มน้ำชลประทาน
- 5.2) บ่อตักตะกอน
- 5.3) ฝายชะลอน้ำ
- 5.4) คันดิน
- 5.5) ปลูกหญ้าแฝก ป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน รักษาความชื้นและกักเก็บน้ำ
- 5.6) ปฏิรูปที่ดิน

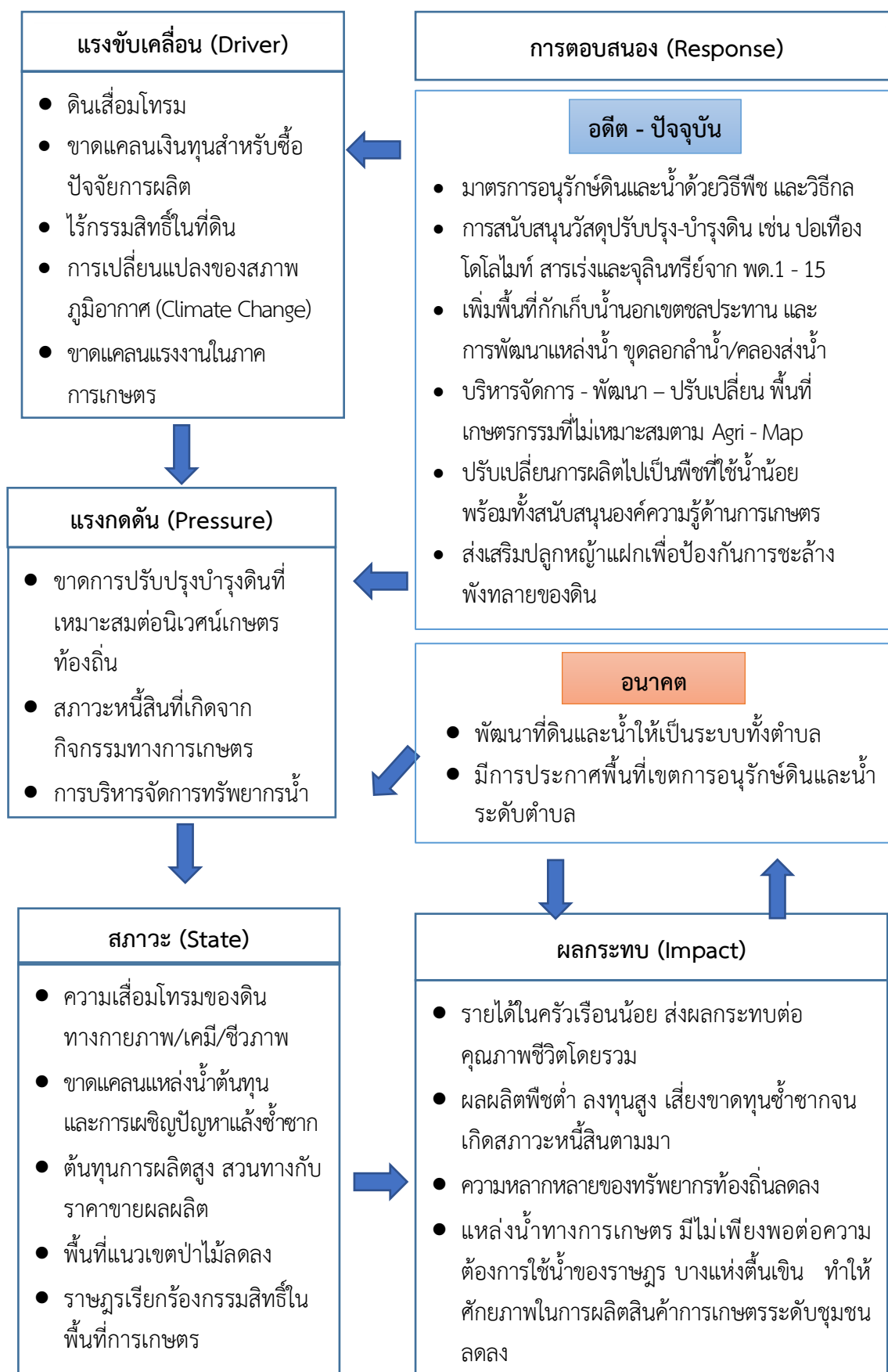
พื้นที่ราบ

- 5.8) จัดรูปแบบนา
- 5.9) ปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด
- 5.10) บ่อน้ำไร่นา
- 5.11) ขุดลอกลำน้ำ/คลองส่งน้ำ/แหล่งน้ำ
- 5.12) ปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชใช้น้ำน้อย

อนาคต

- (1) พัฒนาที่ดินและน้ำที่เป็นระบบทั้งตำบล
- (2) เพิ่มปริมาณและคุณภาพกิจกรรมที่ตอบสนองในอดีต-ปัจจุบัน
- (3) เพิ่มพื้นที่การทำเกษตรอินทรีย์มากขึ้น

ดังมีรายละเอียดในรูปที่ 4-1

รูปที่ 4-1 การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลนิเวศน์ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด

4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน

ตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีการเพาะปลูกพืช ดังนี้

4.2.1. พืชหลัก ได้แก่ ข้าว ยางพารา อ้อย และมันสำปะหลัง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ข้าว เกษตรกรส่วนใหญ่จะเลือกปลูกข้าวนาปี ช่วงต้นฤดูฝน มีอายุการเก็บเกี่ยวจากวันปลูกถึงวันเก็บเกี่ยวราว ๆ 5-6 เดือน

2) ยางพารา เนื่องจากยางพาราเป็นพืชที่ต้องระยะเวลาในการรอคอยผลผลิตจากต้นที่โตเต็มวัย ดังนั้นหลังจากที่ต้นยางโตเต็มที่เกษตรกรจะมีการใส่ปุ๋ย ปีละ 2 ครั้งในช่วงหน้าฝน และจะเริ่มกรีตในช่วงเดือนพฤษภาคมไปจนถึงมิถุนายน และจะปิดการกรีตในช่วงมกราคม-เมษายน เพราะเป็นช่วงหน้าร้อนปริมาณน้ำยางจึงน้อยนับเป็นการพักแปลง

3) อ้อย เกษตรกรส่วนใหญ่จะเลือกปลูกอ้อยโรงงานเป็นหลัก โดยที่อ้อยโรงงานจะแบ่งออกได้ 3 ช่วงการผลิตด้วยกัน ดังนี้

- อ้อยข้ามแล้ง หรืออ้อยปลายฝน เหมาะสมปลูกในดินร่วนปนทรายโดยอาศัยความชื้นที่สะสมไว้จากฤดูฝน ปลูกช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนพฤศจิกายน จะเลือกปลูกระหว่างอ้อยโรงงาน และมันสำปะหลัง

- อ้อยชลประทานหรืออ้อยน้ำเสริม เหมาะสมปลูกในดินเหนียวหรือดินร่วมเหนียว โดยอาศัยการให้น้ำเสริมเพื่อช่วยให้อ้อยงอกและเติบโตจนเข้าสู่ฤดูฝน ปลูกช่วงเดือนธันวาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์

- อ้อยต้นฝน เหมาะสมปลูกในดินเหนียวหรือดินร่วมเหนียว โดยอาศัยความชื้นจากฝนช่วงแรกที่ดีตก ต้องเตรียมดินและซักร่องร่อน ปลูกช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนเดือนมิถุนายน

4) มันสำปะหลัง เกษตรกรจะปลูกในช่วงที่หน้าฝนกำลังจะสิ้นสุดเพราะต้องอาศัยความชื้นที่หลงเหลืออยู่ในแปลงในการเพาะปลูก โดยอายุการเก็บเกี่ยวจะอยู่ในช่วง 10-12 เดือนและเกษตรกรจะต้องคอยกำจัดวัชพืชหลังเพาะปลูก 30-45 วัน

4.2.2. พืชรอง หรือพืชทางเลือก โดยส่วนใหญ่เกษตรกรจะเลือกปลูกพืชผลที่สามารถให้ผลผลิตได้ตลอดปี อาทิ มะม่วง และมะนาว โดยพืชทั้ง 2 ชนิดนี้จะมีการดูแลที่ไม่ยุ่งยาก เช่นมะนาว หลังจากเพาะปลูกจะมีระยะเวลาการเก็บเกี่ยวในอีก 90 วันถัดไป

เดือน ชนิดพืช	ม.ค	ก.พ	มี.ค	เม.ย	พ.ค	มิ.ย	ก.ค	ส.ค	ก.ย	ต.ค	พ.ย	ธ.ค
พืชหลัก												
1. ข้าว					ข้าว							
2. ยางพารา					ยางพารา							
3. อ้อย	อ้อย									อ้อย		
4. มันสำปะหลัง	มันสำปะหลัง											
พืชรอง												
1. มะม่วง	มะม่วง											
2. มะนาว	มะนาว											

รูปที่ 4-2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลพรสวรรค์ อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

บทที่ 5

การประเมินคุณภาพที่ดิน

5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ

การประเมินคุณภาพที่ดินหรือการประเมินความเหมาะสมของที่ดิน สอดคล้องตามหลักการของ FAO Framework ค.ศ. 1983 ซึ่งการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ เป็นการประเมินศักยภาพของที่ดินว่าที่ดินนั้นๆเหมาะสมมากหรือน้อยเพียงใดสำหรับการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ หรือการปลูกพืชต่าง ๆ โดยพิจารณาจาก สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของพืช สมบัติดินที่ได้จำแนกไว้ในแต่ละตำบล ร่วมกับการจัดการพื้นที่ เช่น ระบบชลประทาน พื้นที่ยกทรง การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น และนอกจากนี้พิจารณาความต้องการปัจจัยต่อการปลูกพืชแต่ละชนิด สอดคล้องตามหลักการของ FAO ได้แก่ ความต้องการด้านพืช ความต้องการด้านการจัดการ ความต้องการด้านการอนุรักษ์ (บัณฑิต และ คำรน, 2542) รายละเอียดดังตารางที่ 5-1

ระดับความเหมาะสมของที่ดินได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลดิน การจัดการที่ดิน หรือดินที่มีลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นตามสภาพภูมิประเทศ (ซึ่งจะเรียกรวมว่าหน่วยที่ดิน) ลักษณะภูมิอากาศ พิจารณาร่วมกับระดับความต้องการปัจจัยต่อการเจริญเติบโตของพืชแต่ละชนิด หลังจากนั้นดำเนินการประเมินคุณภาพที่ดิน ซึ่งสามารถจำแนกระดับความเหมาะสมของที่ดินได้เป็น 4 ชั้น ได้แก่ เหมาะสมสูง (S1) เหมาะสมปานกลาง (S2) เหมาะสมเล็กน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) โดยที่

S1: ไม่มีข้อจำกัดด้านที่ดินตามปัจจัยที่ใช้พิจารณา

S2: มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ง่ายหรือข้อจำกัดอาจไม่ส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของพืชอย่างชัดเจน

S3: มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ยาก ควรปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชชนิดอื่นหรือกิจกรรมอื่น (ส่วนใหญ่เป็นลักษณะทางกายภาพ)

N: มีข้อจำกัดที่พัฒนาหรือปรับปรุงที่ดินได้ยากมาก หากจะดำเนินการพัฒนาหรือปรับปรุงต้องใช้ต้นทุนสูงหรือเครื่องจักรขนาดใหญ่ แนะนำให้ปรับเปลี่ยนการผลิต

ตารางที่ 5-1 ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน

คุณภาพที่ดิน (Land Quality)	คุณลักษณะที่ดินตัวแทน (Land Characteristics)	ระดับความ เหมาะสม (Land Suitability Rating)
1. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		
1.1. การหยั่งลึกของรากพืช (r)	ความลึกของดิน	S1
1.2. ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (m)	ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบปี	S2m
1.3. ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจน ต่อรากพืช (o)	สภาพการระบายน้ำของดิน	S2o
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		S2om
2. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		
2.1. สภาพการเขตกรรม (k)	ชั้นความยากง่ายในการ เขตกรรม (ดินบน)	S1
2.2. ศักยภาพการใช้เครื่องจักรกล (w)	ความลาดชันของพื้นที่	S3w
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		S3w
3. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		
3.1 ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e)	ความลาดชันของพื้นที่	S3e
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		S3e
ความเหมาะสมด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินใน แต่ละหน่วยที่ดินโดยรวม		S3ew

5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล

พืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกของตำบล ได้แก่ ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง มะนาว มะม่วง
ยางพารา

5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน

การประเมินคุณภาพที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือก ตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ
จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ผลการประเมินคุณภาพที่ดิน ดังตารางที่ 5-2

ตารางที่ 5-2 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด

หน่วยที่ดิน	ข้าว	มันสำปะหลัง	ยาสูบ	มะนาว	น้อยหน่า
Lah-sIA	S2ons	S2ons	S2ons	S2ons	S2ns
Ptc-gm-slA/b	S2ons	S2ons	S2ons	S2ons	S2ns
Ptc-mw-slB	S2ewons	S2ons	S2ons	S2ons	S2ns
Ptc-slB	S3o	S2ns	S2ns	S2ns	S2ns

หมายเหตุ: ความหมายของสัญลักษณ์แสดงข้อจำกัดชั้นความเหมาะสม

- e = ความเสียหายจากการกัดกร่อน
- w = ศักยภาพการใช้เครื่องจักร
- o = ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช
- n = ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร
- s = ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร

บทที่ 6

แผนการใช้ที่ดิน

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

ตามที่กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการราชการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ คือ “เป็นองค์การอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของประเด็นการพัฒนาด้านที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยุทธศาสตร์แผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั่วประเทศ ภายใน ปี 2570 ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

การวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลเป็นการวางกรอบและนโยบายการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดการใช้ที่ดินอย่างสมดุลและยั่งยืน ซึ่งจะมีความละเอียดและเฉพาะเจาะจงมากกว่าแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศ ที่ถูกใช้เป็นการกรอบนโยบายการพัฒนาพื้นที่ระดับประเทศ เป็นการกำหนดแนวทางใช้ที่ดินให้ตรงกับศักยภาพโดยเฉพาะทางการเกษตร และนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ทั้งนี้การใช้ขอบเขตการปกครองในระดับตำบลจะนำไปสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่ที่มีเป้าหมายและทิศทางสอดคล้องตามบริบทของแต่ละตำบล และมีผู้รับผิดชอบโดยตรง คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแผนการใช้ที่ดินในระดับที่ใหญ่กว่านี้อาจไม่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรมเนื่องจากเป็นแผนงานสำหรับนำไปใช้ปฏิบัติงานเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ในภาพรวม

ทั้งนี้แผนการใช้ที่ดินเป็นผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม โดยได้นำฐานข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจภาคสนาม การศึกษาด้านกายภาพ ได้จาก การวิเคราะห์สภาพของทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรป่าไม้ร่วมกับการพิจารณาลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน ข้อมูลหมายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ในเขตป่าไม้ตามกฎหมาย เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตอุทยานแห่งชาติ เขตป่าสงวนแห่งชาติ และนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่มีมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน มติคณะรัฐมนตรีเรื่องการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เป็นต้น ประกอบกับการพิจารณาจากทิศทางตามกรอบนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตการใช้ที่ดินภายในพื้นที่ตำบล เช่น ยุทธศาสตร์ของจังหวัด ร่วมกับความต้องการของท้องถิ่น สามารถกำหนดแนวทางการใช้ที่ดินตามศักยภาพของทรัพยากร เพื่อการรักษาคุณภาพของลักษณะทางนิเวศวิทยาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยคำนึงถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่ ซึ่งข้อมูลนี้ส่วนหนึ่งได้มาจากการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA) ทำการสังเคราะห์ข้อมูลทุกด้านเพื่อให้ได้เขตการใช้ที่ดินที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ต่อไป

6.2 แผนการใช้ที่ดิน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม พบว่าแผนการใช้ที่ดินตำบลพรสวรรค์ อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด สามารถกำหนดออกเป็น 6 เขตหลัก ได้แก่ เขตป่าไม้ เขตเกษตรกรรม เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง เขตแหล่งน้ำ เขตพื้นที่อื่น ๆ เขตรักษาสมดุของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 6-1 และรูปที่ 6-1)

6.2.1 เขตป่าไม้ เป็นเขตพื้นที่ที่อยู่ในเขตป่าตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี ได้แก่ ป่าอนุรักษ์ ไม่พบพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตวนอุทยาน เขตห้ามล่าสัตว์ป่า) ในพื้นที่ ป่าสงวนแห่งชาติ ได้มีการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 มีนาคม 2535 และ 17 มีนาคม 2535 แบ่งออกเป็น 3 เขต ประกอบด้วย เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) และเขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบพื้นที่ป่า จำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรีในพื้นที่ คือ เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) เนื้อที่ 8,603 ไร่ เขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) 8,917 ไร่ อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 5A เนื้อที่ 5,271 ไร่ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 5B เนื้อที่ 16,201 ไร่ พื้นที่ในเขตนี้ส่วนใหญ่ยังคงสภาพเป็นป่าไม้ บางบริเวณได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบที่ไม่เหมาะสม ไม่เป็นไปตามมาตรการหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ของที่ดิน หรือทรัพยากรป่าไม้ของพื้นที่นั้น ๆ ประกอบด้วย 3 เขตรอง ได้แก่ เขตป่าไม้สมบูรณ์ และป่าไม้เสื่อมโทรม และเขตพื้นที่พุ่มธรรมชาติ โดยไม่พบพื้นที่ดังกล่าวในเขตตำบลโดยรอบ

6.2.2 เขตเกษตรกรรม เป็นพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งในที่นี้ คือ พื้นที่ที่อยู่นอกเขตที่มีการประกาศเป็นเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ซึ่งรัฐได้กำหนดเป็นพื้นที่ทำกิน มีการออกเอกสารสิทธิ์ซึ่งรวมถึงพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมด้วย เขตนี้รวมถึงการทำกิจกรรมภาคการเกษตรอื่น ที่นอกเหนือจากการปลูกพืชด้วย ประกอบด้วย 5 เขตรอง ได้แก่ เขตเกษตรกรรมขั้นดี เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ เขตประมง และเขตปศุสัตว์ มีเนื้อที่ทั้งหมด 19,284 ไร่ หรือคิดเป็น ร้อยละ 89.82 ของเนื้อที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) เป็นเขตที่ทำการเกษตร โดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ซึ่งส่งผลให้มีข้อจำกัดต่อการเพาะปลูกพืชด้านความชื้นที่พืชนำไปใช้ประโยชน์ ในส่วนของที่ดินมีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับสูงถึงปานกลาง และนอกจากนี้พบว่าดินในพื้นที่เขตนี้ มีสมบัติที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืชแยกตามชนิดพืช มีพื้นที่ทั้งหมด 16,462 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 76.67 ของพื้นที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2221) มีเนื้อที่ 5,713 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 26.60 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพต่อการทำนาในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม และปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง

(2) เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2222) มีเนื้อที่ 2 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล

(3) เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2223) มีเนื้อที่ 1,371 ไร่ หรือ คิดเป็น ร้อยละ 6.38 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น

(4) เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2224) มีเนื้อที่ 9,353 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 43.56 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่

(5) เขตปลูกพืชทางเลือก (สัญลักษณ์ 2225) มีเนื้อที่ 24 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.11 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันปลูกพืชผัก ไม้ดอก หรือเกษตรผสมผสาน

2) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ พื้นที่เขตนี้ถูกกำหนดให้เป็นเขตเกษตรกรรม ที่ต้องมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เป็นข้อจำกัดของการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมต่าง ๆ การทำการเกษตรในเขตนี้อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก มีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับ เหมาะสมเล็กน้อยถึง ไม่เหมาะสม พบปัญหาทางกายภาพของดินที่สำคัญหลาย เช่น เป็นดินตื้นซึ่งเป็นข้อจำกัดของการหยั่งรากพืชในการยึดลำต้นและการดูดซับธาตุอาหารพืชในดิน เนื้อดินเป็นทรายจัด ซึ่งมีผลต่อความสามารถในการอุ้มน้ำ เป็นพื้นที่ที่มีความลาดชัน เป็นต้น จากข้อจำกัดการใช้ที่ดินดังกล่าวข้างต้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาปรับปรุงและมีมาตรการเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ให้สูงขึ้น รวมถึงการป้องกันไม่ให้เกิดสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมจากการใช้พื้นที่ มีขนาดพื้นที่ทั้งหมด 2,800 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 13.04 ของพื้นที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2310) มีเนื้อที่ 1,912 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 8.90 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง

(2) เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2330) มีเนื้อที่ 29 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.13 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น

(3) เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2340) มีเนื้อที่ 840 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 3.91 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่

(4) เขตปลูกพืชทางเลือก (สัญลักษณ์ 2350) มีเนื้อที่ 19 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.09 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันปลูกพืชผัก ไม้ดอก

3) เขตประมง (สัญลักษณ์ 2400) มีเนื้อที่ 17 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.08 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่ทำกิจกรรมด้านการประมง ได้แก่ การเลี้ยงสัตว์น้ำประเภทต่าง ๆ มีรายละเอียดดังนี้

4) เขตปศุสัตว์ มีเนื้อที่ 5 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.03 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วยเขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ และเขตโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ (สัญลักษณ์ 2510) ปัจจุบันมีการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ มีเนื้อที่ 5 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.03 ของเนื้อที่ตำบล

(2) เขตโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ (สัญลักษณ์ 2520) ปัจจุบันไม่พบพื้นที่โรงเรือนเลี้ยงสัตว์

6.2.3 เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 979 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 4.56 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 2 เขตรอง ได้แก่ เขตชุมชน/สถานที่ราชการ และเขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตชุมชน/สถานที่ราชการ (สัญลักษณ์ 3100) มีเนื้อที่ 960 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 4.47 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินชุมชนและที่อยู่อาศัย มีทั้งประเภทชุมชนเมือง ชุมชนชนบท และที่ตั้งของสถาบันและสถานที่ราชการต่าง ๆ

2) เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต (สัญลักษณ์ 3200) มีเนื้อที่ 20 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.09 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินประเภทโรงงานอุตสาหกรรม แหล่งรับซื้อ ผลผลิตทางการเกษตรประเภทต่าง ๆ

6.2.4 เขตแหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 765 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 3.56 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 2 เขตรอง ได้แก่ เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ และเขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ (สัญลักษณ์ 4100) มีเนื้อที่ 112 ไร่ หรือ คิดเป็น ร้อยละ 0.52 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นลักษณะของแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น ห้วย หนอง คลอง แม่น้ำ เป็นต้น

2) เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น (สัญลักษณ์ 4200) มีเนื้อที่ 653 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 3.04 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น เช่น คลองชลประทาน และ อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น

6.2.5 เขตพื้นที่อื่น ๆ (สัญลักษณ์ 5000) มีเนื้อที่ 157 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.73 ของเนื้อที่ ตำบล เป็นเขตที่มีลักษณะการใช้ที่ดินที่มีความเฉพาะ เช่น เหมืองแร่ ที่ทิ้งขยะ หาดทราย ไม้พุ่ม เป็นต้น

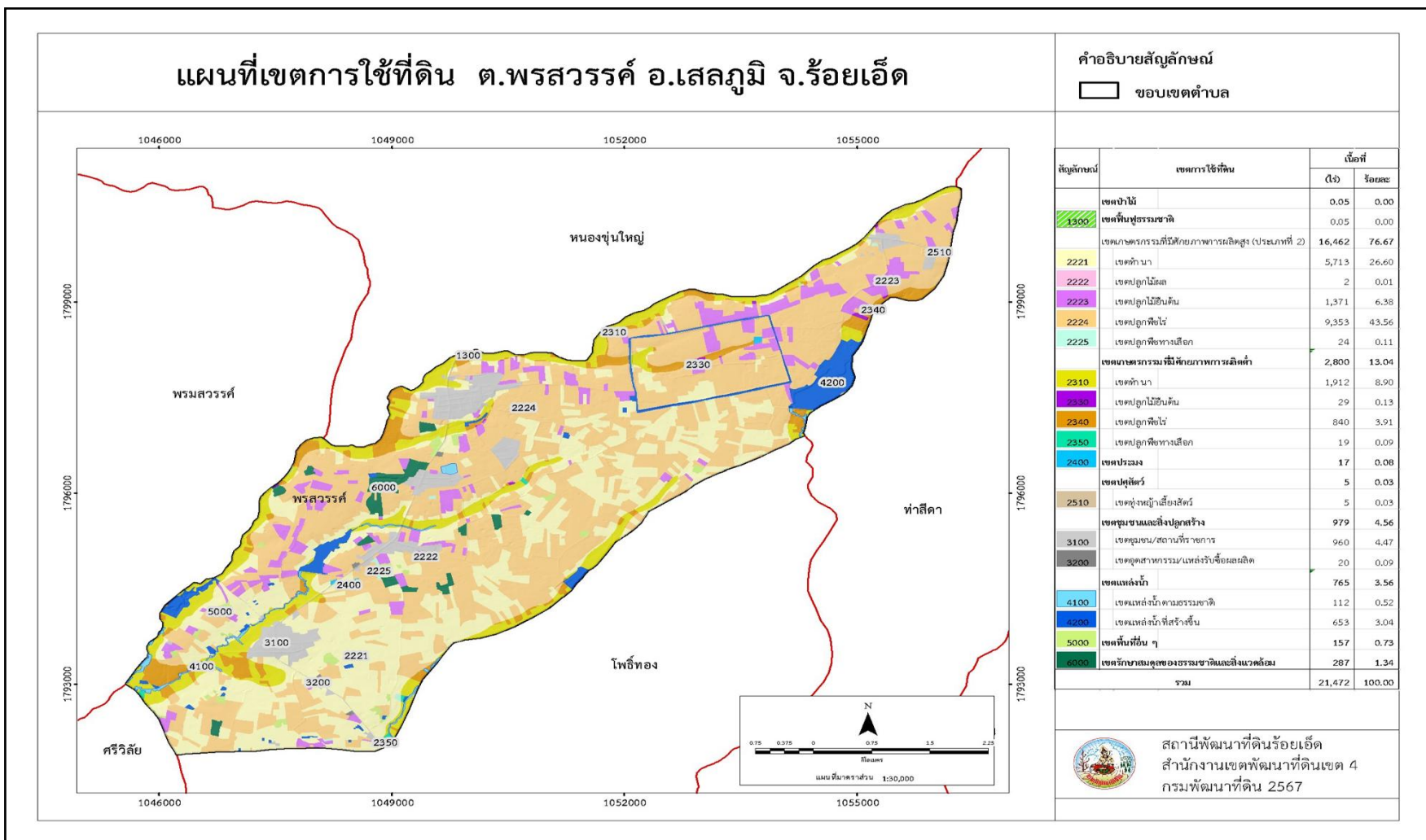
6.2.6 เขตรักษาสมดุของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สัญลักษณ์ 6000) มีเนื้อที่ 287 ไร่ หรือคิด เป็นร้อยละ 1.34 ของเนื้อที่ตำบล มีการใช้ที่ดินเป็นป่าไม้ที่พบในพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งอยู่นอกเขตป่าไม้ ตามกฎหมาย ส่วนใหญ่เป็นป่าปลูก ป่าชุมชน

ตารางที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
เขตป่าไม้	0.05	0.01
1) เขตพื้นฟูธรรมชาติ	0.05	0.01
เขตเกษตรกรรม	19,284	89.82
1) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2)	16,462	76.67
(1) เขตทำนา	5,713	26.60
(2) เขตปลูกไม้ผล	2	0.01
(3) เขตปลูกไม้ยืนต้น	1,371	6.38
(4) เขตปลูกพืชไร่	9,353	43.56
(5) เขตปลูกพืชทางเลือก	24	0.11
2) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ	2,800	13.04
(1) เขตทำนา	1,912	8.90
(2) เขตปลูกไม้ยืนต้น	29	0.13
(3) เขตปลูกพืชไร่	840	3.91
(4) เขตปลูกพืชทางเลือก	19	0.09
เขตประมง	17	0.08
เขตปศุสัตว์	5	0.03
1) เขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	5	0.03
เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	979	4.56
1) เขตชุมชน / สถานที่ราชการ	960	4.47
2) เขตอุตสาหกรรม / แหล่งรับซื้อผลผลิต	20	0.09
เขตแหล่งน้ำ	765	3.56
1) เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ	112	0.52
2) เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น	653	3.04
เขตพื้นที่อื่น ๆ	157	0.73
เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	287	1.34
ผลรวมทั้งหมด	21,472	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

รูปที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลพรสวรรค์ อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

บทที่ 7

การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน

7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ภายหลังการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด แล้วจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

7.1.1 จัดทำเป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2567 ถึง 2570

7.1.2 นำแผนการใช้ที่ดินตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ ไปเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลพรสวรรค์ เพื่อมีมติให้ความร่วมมือในกับกรมพัฒนาที่ดินดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในแผน และได้รับการเชื่อมโยงสู่แผนพัฒนาตำบล

7.1.3 สถานีพัฒนาที่ดินร้อยเอ็ด เสนอเป้าหมายและงบประมาณให้รายงานมายังกรมพัฒนาที่ดิน

7.1.4 กรมพัฒนาที่ดินพิจารณาสนับสนุนงบประมาณกิจกรรมและโครงการตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนการใช้ที่ดิน

7.1.5 สถานีพัฒนาที่ดินร้อยเอ็ด นำเสนอต่อที่ประชุมจังหวัด/อำเภอ เพื่อสร้างการรับรู้และประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานอื่น นำโครงการภายใต้หน่วยงานมาพัฒนาพื้นที่ตามแผนการใช้ที่ดินกำหนด

7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน

งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ (ตารางที่ 7-1)

เขตพื้นที่เกษตรกรรม

- (1) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์/ดินตื้น มีแผนงาน/โครงการปรับปรุงบำรุงดิน ดังนี้
 - (1.1) การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์
 - (1.2) การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด
 - (1.3) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด
 - (1.4) การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร
 - (1.5) การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์
 - (1.6) การรณรงค์ไถกลบตอซัง
 - (1.7) การจัดหาปุ๋ยโดโลไมท์
 - (1.8) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด
 - (1.9) การส่งเสริมพัฒนาปรับปรุงบำรุงดิน (หมอดินอาสา)
- (2) การชะล้างพังทลายของดิน มีแผนงาน/โครงการฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน ดังนี้
 - (2.1) การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
 - (2.2) การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำลุ่ม-ดอน

- (3) พื้นที่แล้งซ้ำซาก มีแผนงาน/โครงการบริหารจัดการน้ำ ดังนี้
- (3.1) การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
 - (3.2) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
 - (3.3) การก่อสร้างระบบส่งน้ำ

7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น (ตารางที่ 7-2)

7.3.1 เขตเกษตรกรรม

- 1) เขตปลูกพืชไร่ เขตปลูกไม้ผล และเขตปลูกไม้ยืนต้น
 - (1) ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชและหาตลาดรองรับ ทั้งในเขตที่เหมาะสมและในเขตที่ไม่เหมาะสมและต้องการปรับเปลี่ยนชนิดพืช (สำนักงานพาณิชย์จังหวัด/สำนักงานสหกรณ์จังหวัด)
 - (2) การอบรมให้ความรู้การเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agriculture Practices: GAP) (กรมวิชาการเกษตร)
 - (3) จัดอบรมถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรผสมผสานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง (กรมส่งเสริมการเกษตร)
 - (4) สนับสนุนการขุดเจาะน้ำบาดาล (กรมทรัพยากรน้ำบาดาล)
- 2) เขตปศุสัตว์ และเขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ
 - (1) ส่งเสริม/สนับสนุนการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด)

7.3.2 เขตแหล่งน้ำ

สนับสนุนการพัฒนาเพื่อเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำ (สำนักงานชลประทานจังหวัด)

7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการดำเนินการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่องค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2567 ได้มีความต้องการของประชาชนที่ต้องการให้ดำเนินการเกี่ยวกับแก้ปัญหาดินเสื่อมโทรมและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน การขาดแคลนน้ำ ปรับรูปที่ดินและเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตให้เหมาะสมกับที่ดิน เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและการแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ของตำบลพรสวรรค์ โดยกรมพัฒนาที่ดินได้วิเคราะห์เบื้องต้น ดังต่อไปนี้

ปัญหาของตำบลพรสวรรค์ ในภาพรวมสรุปได้ว่า มีปัญหาสำคัญ 2 ประการ คือ (1) ปัญหาดินเสื่อมโทรม (2) ปัญหาการขาดแคลนน้ำจนเกิดแล้งซ้ำซาก และมีปัญหารองลงมา คือ ปัญหาการไร้กรรมสิทธิในที่ดิน ปัญหาดังกล่าวนี้นำส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของราษฎรในชุมชนโดยรวม

ในกรณีของปัญหาความเสื่อมโทรมของดินจะรวมถึง (1) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ และ (2) เกษตรกรขาดองค์ความรู้ในการจัดการดิน โดยในพื้นที่ตำบลนิเวศน์มีการใช้ที่ดินติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน ไม่มีการปรับเปลี่ยนปลูกพืชผสมผสาน กิจกรรมปลูกพืชหลังนาพบได้น้อยส่งผลให้โครงสร้างดินมีการเปลี่ยนแปลง อนุภาคเม็ดดินละเอียดขึ้น จึงทำให้ดินแน่นตัว น้ำในดินซึมผ่านได้ยากขึ้น ส่งผลต่อ

ประสิทธิภาพในการอุ้ม – ระบายน้ำ ช่องอากาศในดินลดลง ธาตุอาหารและอินทรีย์วัตถุจะมีปริมาณลดลงตามไปด้วย เนื่องจากพืชได้นำไปใช้และบางส่วนที่ได้สลายตัวไป

ในกรณีของปัญหาการขาดแคลนนํ้า นั้น เกิดจากปัจจัย 2 ปัจจัย ได้แก่ (1) จากธรรมชาติ และ (2) จากกิจกรรมของมนุษย์ ในส่วนแรกเป็นผลกระทบโดยตรงจากสภาวะการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) ส่งผลให้ฤดูกาลคาดเคลื่อนจนเกิดภาวะฝนทิ้งช่วง รวมถึงภาวะแล้งซ้ำซากที่เกิดขึ้นได้บ่อยขึ้นและมีระยะเวลายาวนานมากกว่าเดิม นอกจากนี้กิจกรรมของมนุษย์ก็เป็นตัวแปรเร่งให้ปัจจัยเหล่านี้ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น จากการเพิ่มขึ้นของประชากรส่งผลให้ความต้องการในอาหารเพิ่มขึ้น กิจกรรมทางการเกษตรจึงต้องปรับตัวเพื่อรองรับความต้องการเหล่านี้

ผลกระทบดังกล่าวทำให้การขาดแคลนนํ้าเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจึงจำเป็นต้องวางระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อกักเก็บน้ำในดินคงความชุ่มชื้น อุดมสมบูรณ์ เพื่อจัดหาน้ำให้แหล่งน้ำต้นทุนโดยวิธีการต่าง ๆ ให้เพียงพอต่อความต้องการของราษฎร โดยประเด็นหลักจากข้อเสนอให้แก้ไขปัญหาระบบการขาดแคลนนํ้า สามารถสรุปได้ 3 ประการดังนี้

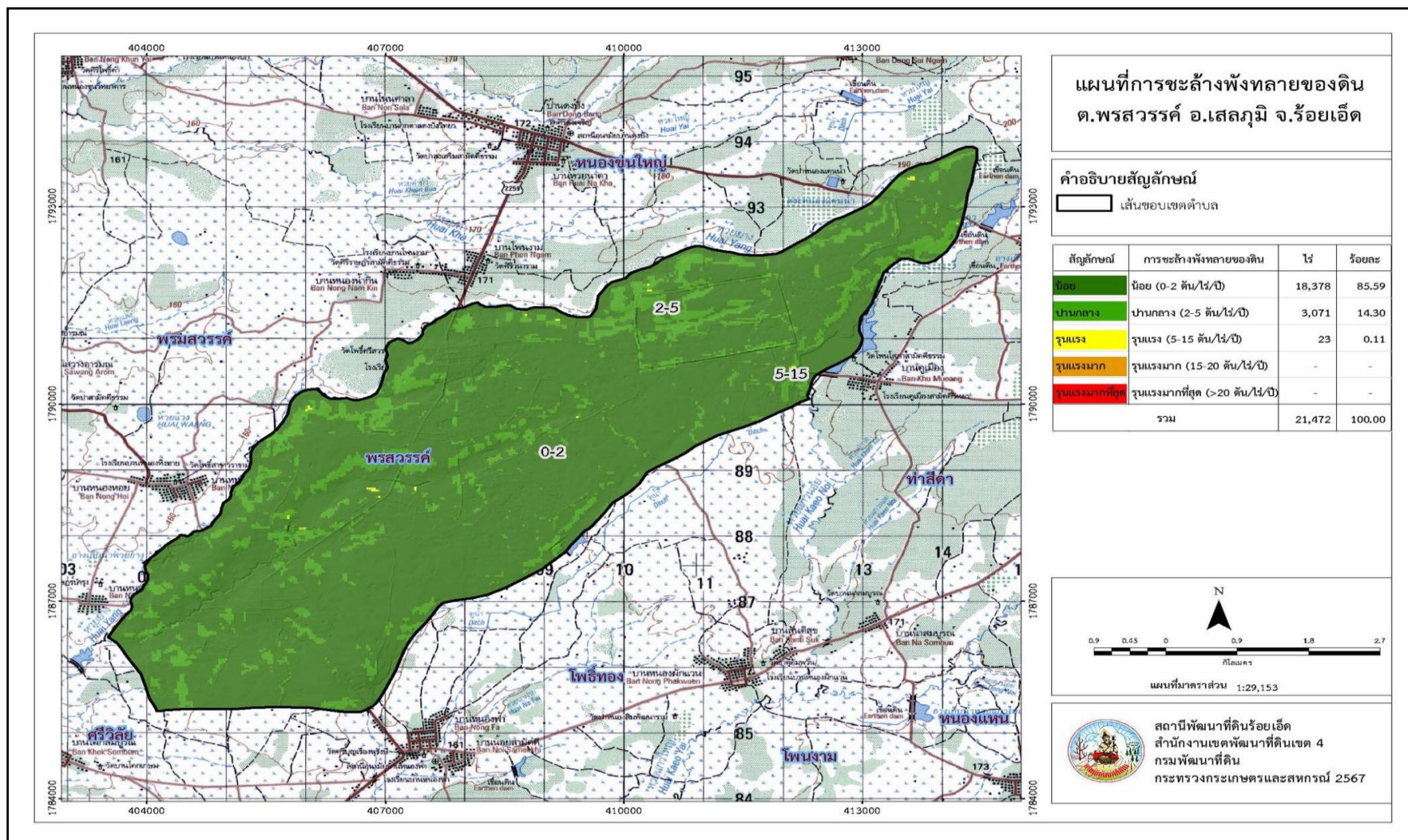
- (1) การขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณะในปัจจุบัน ซึ่งรวมถึง อ่างเก็บน้ำ และฝายกั้นน้ำ
- (2) งานจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ
- (3) ก่อสร้าง/ปรับปรุง คลองส่งน้ำเพื่อการกระจายน้ำ

อย่างไรก็ตามเพื่อตอบสนองต่อข้อเสนอดังกล่าวทั้ง 3 ประการนี้ หลักจากวิเคราะห์และประเมินข้อมูลเบื้องต้นที่มีอยู่ในปัจจุบัน จะสามารถสรุปได้ว่า “ไม่สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมบ้านใดหมู่บ้านหนึ่ง หรือ วิธีการใดวิธีการหนึ่ง แล้วจะสามารถแก้ไขปัญหการขาดแคลนนํ้าระดับตำบลได้โดยสิ้นเชิง”

การแก้ไขปัญหการขาดแคลนนํ้า หรือ น้ำท่วม จำเป็นจะต้องดำเนินการควบคู่กันทั้งปัญหการชะล้างพังทลายของดิน (รูปที่ 7-1) โดยจัดทำโครงการ “การพัฒนาที่ดินและน้ำที่เป็นระบบ” ทั้งพื้นที่ตำบลการจัดการพื้นที่ควรพัฒนาที่ดินและระบบน้ำ ได้แก่ การขุดลอกคลอง การก่อสร้างฝายกั้นน้ำ คลองส่งน้ำ การขุดบ่อบาดาล ปรับรูปที่ดินปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตที่ไม่เหมาะสม และการทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อให้การใช้ที่ดินสามารถใช้พื้นที่ได้อย่างต่อเนื่อง และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อตัวเกษตรกรจนเชื่อมโยงไปสู่ชุมชนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

แผนการใช้ที่ดิน ตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

รูปที่ 7-1 การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 7-1 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน

เขตการใช้ที่ดิน (เขตเกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
1. เขตพื้นที่ทำนา เนื้อที่ 7,625 ไร่	1.1) การปรับปรุงบำรุงดิน	7,724,240
	(1) การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	2,592,000
	(2) การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	2,380,000
	(3) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	240,000
	(4) การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	48,750
	(5) การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์	297,500
	(6) การรณรงค์ไถกลบตอซังเพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุและแร่ธาตุในดิน	1,750,000
	(7) การจัดหาปุ๋ยโดโลไมท์	340,000
	(8) การส่งเสริมการปรับปรุงพื้นที่ดินกรด	6,000
	(9) ส่งเสริมเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ด้วยระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม(PGS)	69,990
	1.2) การบริหารจัดการน้ำ	15,786,250
	(1) การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมตาม Agri-Map	1,875,000
	(2) การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	9,400,000
	(3) การก่อสร้างระบบส่งน้ำ	4,000,000
	(4) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	511,250
	1.3) การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	1,740,000
	(1) การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	720,000
	(2) การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำพร้อมปลูกไม้ยืนต้นโตเร็ว	1,020,000

ตารางที่ 7-1 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน (เขตเกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
2. เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 2 ไร่	2.1) การปรับปรุงบำรุงดิน	2,118,125
3. เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 1,400 ไร่	(1) การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	1,296,000
4. เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 10,193 ไร่	(2) การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	595,000
	(3) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	50,000
	(4) การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	16,250
	(5) การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์	74,375
	(6) การจัดหาปุ๋ยอินทรีย์	85,000
	(7) การส่งเสริมการปรับปรุงพื้นที่ดินกรด	1,500
	2.2) การบริหารจัดการน้ำ	3,554,500
	(1) การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	2,350,000
	(2) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	204,500
	(3) การก่อสร้างระบบส่งน้ำ	1,000,000
	2.3) การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	1,160,000
	(1) การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	480,000
	(2) การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำพร้อมปลูกไม้ยืนต้นโตเร็ว	680,000

ตารางที่ 7-1 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
5. เขตปลูกพืชทางเลือก เนื้อที่ 43 ไร่	5.1) การปรับปรุงบำรุงดิน	458,250
	(1) การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	432,000
	(2) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	10,000
	(3) การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	16,250
6. เขตปศุสัตว์ เนื้อที่ 5 ไร่	5.1) การปรับปรุงบำรุงดิน	17,550
	(10) สารเร่ง พด.6 จุลินทรีย์ผลิตสารบำบัดน้ำเสีย	17,550
7. เขตประมง เนื้อที่ 17 ไร่		
รวมเขตเกษตรกรรม	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	10,318,165
	2. การบริหารจัดการน้ำ	19,647,500
	3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	2,900,000
	รวมแผนงาน/โครงการ	32,865,665

ตารางที่ 7-2 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น
1.เขตเกษตรกรรม เนื้อที่ 19,284 ไร่	1) โครงการยกระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตร (สนง.เกษตรจังหวัด) 2) โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ (สนง.เกษตรจังหวัด,ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว,) 3) โครงการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการผลิตสินค้าเกษตร ด้านพืช ปศุสัตว์ และประมงแบบครบวงจรสู่เกษตรกรมูลค่าสูง (สนง.เกษตรจังหวัด, ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตร,ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว,สนง.ปศุสัตว์จังหวัด,สนง.ประมงจังหวัด,เกษตรและสหกรณ์จังหวัด) 4) โครงการพัฒนาสินค้าเกษตรแบบแปรรูป (สนง.เกษตรจังหวัด, ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตร,ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว,สนง.ปศุสัตว์จังหวัด,สนง.ประมงจังหวัด,เกษตรและสหกรณ์จังหวัด) 5) โครงการส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรรุ่นใหม่ (สนง.เกษตรจังหวัด, ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตร,ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว,สนง.ปศุสัตว์จังหวัด,สนง.ประมงจังหวัด,เกษตรและสหกรณ์จังหวัด,สนง.สหกรณ์จังหวัด) 6) โครงการส่งเสริมการตลาดสินค้าเกษตรมูลค่าสูง (สนง.เกษตรจังหวัด, ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตร,ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว,สนง.ปศุสัตว์จังหวัด,สนง.ประมงจังหวัด,เกษตรและสหกรณ์จังหวัด) 7) โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร(ศพก.) (สนง.เกษตรจังหวัด, ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตร,ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว,สนง.ปศุสัตว์จังหวัด,สนง.ประมงจังหวัด,เกษตรและสหกรณ์จังหวัด,สนง.สหกรณ์จังหวัด) 8) โครงการพัฒนาเกษตรกรรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) (สนง.เกษตรจังหวัด) 9) โครงการพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และสถาบันเกษตรกร (สนง.เกษตรจังหวัด,สนง.สหกรณ์จังหวัด) 10) โครงการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแผนที่เพื่อบริหารจัดการเชิงรุก Agri-Map (สนง.เกษตรจังหวัด, สนง.ประมงจังหวัด,เกษตรและสหกรณ์จังหวัด) 11) โครงการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน(สนง.เกษตรจังหวัด, เกษตรและสหกรณ์จังหวัด)
2.เขตปศุสัตว์ เนื้อที่ 5 ไร่	1) โครงการส่งเสริมการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ไม่เหมาะสม(สนง.ปศุสัตว์จังหวัด) 2) โครงการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์แบบแปลงใหญ่ (สนง.ปศุสัตว์จังหวัด)
3. เขตแหล่งน้ำ เนื้อที่ 765 ไร่	1) โครงการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการกักเก็บน้ำ (ชลประทานจังหวัด) 2) โครงการขุดเจาะน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร และระบบสูบน้ำด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ (ชลประทานจังหวัด,สนง.ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด)

แผนการใช้ที่ดินตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ตาราง 7-3 เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ ตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด แผน 5 ปี (พ.ศ. 2568 - 2572)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วย	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ
			2568	2569	2570	2571	2572		2568	2569	2570	2571	2572		
	1. การปรับปรุงบำรุงดิน														3,173,650
เขตทำนาข้าว/พืชไร่/ไม้ผล/ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และเขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	ราย	100	100	100	100	100	500	51,200	51,200	51,200	51,200	51,200	256,000	พต.
	1.2 การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	ตัน	12	12	12	12	12	60	396,102	396,102	396,102	396,102	396,102	1,980,510	พต.
	1.3 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	ไร่	10,000	10,000	10,000	10,000	10,000	50,000	50,000	51,200	51,200	51,200	51,200	172,140	พต.
	1.4 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	กลุ่ม	4	4	4	4	4	20	13,600	13,600	13,600	13,600	13,600	68,000	พต.
	1.5 การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์	แห่ง	1	1	1	1	1	5	103,600	103,600	103,600	103,600	103,600	518,000	พต.
	1.6 การจัดหาปุ๋ยโดโลไมท์	ตัน	17	17	17	17	17	85	33,600	33,600	33,600	33,600	33,600	168,000	พต.
	1.7 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด	ไร่	80	80	80	80	80	400	1,200	1,200	1,200	1,200	1,200	6,000	พต.
	1.8 สารเร่ง พด.6 จุลินทรีย์ผลิตสารบำบัดน้ำเสีย	ไร่	24	24	24	24	24	120	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	5,000	พต.
เขตทำนาข้าว/พืชไร่/ไม้ผล/ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	2. การบริหารจัดการน้ำ													11,928,000	
	2.1 การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	-	-	-	-	-	-	-	2350,000	2350,000	2,350,000	2,350,000	2,350,000	11,750,000	พต.
	2.2 การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	บ่อ	1	2	3	2	2	10	17,800	17,800	17,800	17,800	17,800	178,000	พต.
	3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน													30,225,000	
	3.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	กล้า	975,000	975,000	975,000	975,000	975,000	4,875,000	195,000	195,000	195,000	195,000	195,000	975,000	พต.
	3.2 การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำพร้อมปลูกไม้ยืนต้นโตเร็ว	ไร่	130000	130000	130000	130000	130000	5,200,000	5,850,000	5,850,000	5,850,000	5,850,000	5,850,000	29,250,000	พต.
รวมเป้าหมายดำเนินงานและงบประมาณ														45,326,650	พต.

หมายเหตุ: งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณการเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน. 2567. ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบลปี 2565. แหล่งที่มา :<https://ebmn.cdd.go.th/>. 25 กุมภาพันธ์ 2567.

กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. 2567. ปริมาณน้ำและจำนวนบ่อบาดาล ปี 2565. แหล่งที่มา :<http://app.dgr.go.th/newpasutara/xml/search.php>, 26 พฤษภาคม 2567.

กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน. 2567. แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน ปี 2566 (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน. 2567. แผนที่ทรัพยากรดิน (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2566. จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จำแนกรายจังหวัด รายอำเภอและรายตำบล (ณ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567). แหล่งที่มา : <http://mvos2.gistda.or.th/>. 1 มีนาคม 2567

กรมอุตุนิยมวิทยา. 2567. สถิติภูมิอากาศคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2537-2566). กรมอุตุนิยมวิทยา กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, กรุงเทพฯ.

บัณฑิต ต้นศิริ และ คำรณ ไทรฟัก. 2542. คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดิน (Qualitative Land Evaluations) สำหรับพืชเศรษฐกิจ. กองวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

เทศบาลตำบลพรสวรรค์. 2567. วิสัยทัศน์ตำบลพรสวรรค์. สืบค้นจาก แหล่งที่มา : https://www.pomsawan101.go.th/page.php?pagename=data_detail&id=142. /สิงหาคม 2567

สำนักเทคโนโลยีการสำรวจและทำแผนที่. 2567. แผนที่ขอบเขตตำบล ปี 2564 (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. 2567. รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้านรายจังหวัดรายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2566). แหล่งที่มา : <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/TableTemplate/Area/statpop>.

ผู้จัดทำ

นางสาวสิญจรัตน์ ฌรณงค์ศิริรัตน์	ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินร้อยเอ็ด
นายปิยมิตร ภูคงน้ำ	เจ้าพนักงานการเกษตรอาวุโส
นายไชยันต์ โคตุเคน	เจ้าพนักงานการเกษตรอาวุโส
นางสาวนวลรัตน์ ยิ่งเจริญ	นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
นายไวยุณฐ์ คำสำลี	นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ
นางสาวสุพัตรา ปังชะ	นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ
นายสำราญ บุญวิเศษ	นักวิชาการเกษตร
นางสาวญาดา เอี่ยมพงษ์	นักวิชาการเกษตร
นายปริญญ์า เชิงหอม	นักวิชาการเกษตร
นายวิรัตน์ ป้องเศร้า	นักวิชาการเกษตร
นางปณิดา วงษ์วาสน์	นักวิชาการเกษตร
นายนิพนธ์ สมบัติล้วน	นักวิชาการเกษตร
นายสมศักดิ์ เพชรลือชา	นักวิชาการเกษตร
นายทรงศักดิ์ ศรีสุวรรณ	นักวิชาการเกษตร
นายภุชณะ สมบัติล้วน	นักวิชาการเกษตร
นายวาทัญญ์ สุดดี	นักวิชาการเกษตร
นายแก้วมหา มะยุระรักษ์	นักวิชาการเกษตร

ผู้ให้ข้อมูล

คณะเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลพรสวรรค์ กำนันตำบลพรสวรรค์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1-9 หมอดินอาสาประจำตำบลพรสวรรค์ และหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน

